

שאלות בקיאות בנא בתרא פרק שני - 'לא יחפור'

השאלות אינן בהכרח לפי סדר הגמ'.
 השאלות מכוונות בעיקר למסקנת הסוגיה (ובעיקר ע"פ רש"י). בדרך-כלל, על
 התשובה לכלול חילוקים או דעות שונות; יש לציין אותם בקצרה, ואם הגמ'
 מכריעה כדעה מסוימת - יש לציין זאת.
 בהצלחה!

נושאי השאלות:

1. מניעת נזק בין אדם לשכנו (יז-יט: כז-כג: כד: כה-כו:). 286
2. מניעת נזק בין יחיד לציבור (כא-כב: כג: כד-כה: כז:). 289
3. עניינים שונים (יז: יט-כ: כא: כג-כד: כה: כז:). 290

1. מניעת נזק בין אדם לשכנו (יז-יט: כז-כג: כד: כה-כו:).

(א) הבא לסמוך סאנק של שכנו בור, מערה, תעלת מים או ברכת כביסה, כמה עליו להרחיק, ומדוע? מרחיק שלושה טפחים מפות-הבור, שחפירה ולחות הסמוכים לבור מחלישים את כתליו (יז:).

(ב) במקרה הנ"ל נזכר במשנה פרט נוסף שיש לעשות. מהו, ומה נותר בספק לגביו, ובאיזה מקרה אין ספק? "סד בסיד"; לא נפשט האם צריך לעשות זאת בנוסף להרחקה ("ף") או במקומה ("או"). ובסלעאדמה רך ומתפורר (סלע הבא בידיים) ודאי שצריך לסוד בנוסף (יט).

(ג) הבא לסמוך לגבול שכנו (ואין שם בור) - מחלוקת האמוראים. כתוב בקצרה את שתי הדעות. אביי: מותר לו לסמוך; רבא: אסור (יז:).

(ד) המחלוקת הנ"ל ממוקדת למקרה מסוים, ושתי לשונות חולקות ביניהן איזהו. כתוב אותן. לשון א: מחלוקתם רק בשדה שאינה עשויה לבורות (בעשויה מודים שאינו סומך); לשון ב: רק בעשויה לבורות (בשאינה עשויה מודים שסומך) (יז:).

(ה) באו שני השכנים בבת אחת לחפור, זה מפאן וזה מפאן. מה הדין? מודה אביי שצריכים להרחיק (יז:).

(ו) לגבי נברכת-פובסים, נאמר בברייתא שיעור אחר להרחקה. מהו, ומדוע אינו זהה לשיעור שבמשנה? השיעור שבברייתא - ארבע אמות. וזאת כי בה מדובר בבִּבְרָה לשפשוף הכביסה, והמים ניתנים למרחק (לעומת זו שבמשנה, שהיא ברכת השִׁרְיָה) (יט. ורש"י).

(ז) גפת, זבל, מלח, סיד וסלעים - כיצד וכמה אפשר לסמכם כצק של השִׁכָּן? צריך להרחיק שלושה טפחים או לסוד בסיד (יז. יט., תוס' יז).

(ח) פֶּרֶט אחד מן הנ"ל אינו מוזכר במשנה במסכת שבת לגבי הטמנה, ופֶּרֶט אחר נזכר שם ולא כאן. מהם, ומה ההסבר לכך? סלעים אינם מוזכרים לגבי הטמנה, וחול אינו

מוזכר כאן. לאבני "גידי עליו גע", ולרובא (שדחה דבריו) בסלעים אין מקובל להטמין, שפוצעים ושוברים את הקדרה, ולחול אין הבל מעצמו ולכן לא נאסר סמוך לקיר א"כ הוא לח (יט).

ט) מרחיקים זרעים ומחרשה מן הקיר. מדוע נזכרו שניהם? לאסור גם הזרוע בחפירה שחפר בידי ללא מחרשה (שהזרעים קרפים את האדמה הסמוכה לקיר וגורמים ריעוע ליסודו), וכן החורש שלא לזרעה אלא לרפות הקרקע בין העצים (יט).

י) מה דין הרחקת מִי־רגליים מן הקיר? כתוב את החילוקים. אסור אפילו להשתין בצד הקיר (רב"ח התייר, אך איתותב), וצריך להרחיק 3 טפחים מקיר לבנים, ומקיר אבנים טפת, ומסלע א"צ להרחיק (יט):

יא) כתוב את דין הרחקת ריחיים ותנור מן הקיר. הן הריחיים והן התנור עשויים שני חלקים זה על זה. וצריך להרחיקם מן הקיר (תנור מפני ההבל; ריחיים מפני הרעידות, ואפי' ריחיים של חמור, מפני הקול), 3 טפחים מן הבסיס, שהם 4 מן החלק העליון (כ: ורש"י יז).

יב) כתוב את דיני הרחקת התנור מן התקרה ומרצפת העלייה. צריך 4 אמות בינו ובין התקרה. צריך להיות מוגבה מקרקע העלייה בטיט-מעזיבה בגובה שלושה טפחים, ושל אופה - ארבעה (כ:)

יג) באיזה אופן בעל עלייה מותר להניח בה כירה? על טיט-מעזיבה בגובה טפח מקרקע העלייה, ושל אופה שלושה טפחים (כ:)

יד) הרחיק פִּדִין, ובכל זאת אירע נזק. האם פטור מלשלם? לא, ודבי שמעון פוטר כי עשה ברשות (כ:)

טו) פָּרַט את דיני פתיחת מאפייה וחנות-צבע מתחת מחסן של תבואה או של פירות. תחת מחסן תמרים ורימונים - לא נפשט האם מותר. מתחת מחסן תבואה אסור, שהעשן מזיק לה; אא"כ קדמוהו. ניקה לעשות מחסן; הרבה חלונות; בנה קומה (למחסן) - תיקו (כ: יח. ורש"י)

טז) האם הנדון הנ"ל תלוי במחלוקת לגבי 'הבא לסמוך בצד המצר'? מדוע? הדין מוסכם, כי אין לאסור על אדם את השימוש בדירתו, אא"כ ההיזק מוכן (יח).

יז) מה שנינו שמוותר לפתוח מתחת מחסן יין, ומה שנינו שאסור, ומדוע? מותר - מאפייה וחנות-צבע, שהעשן משביחו. רב יוסף: לא בין שלנו, שאפילו עשן נר מִזְקוֹ. רַפָּת בקר ומחסן שַׁחַת אסור לפתוח תחת היין, שהריח והסרחון רעים ליין (כ:)

יח) מהי המחלוקת העקרונית שנאמרה (בין היתר) לגבי חיוב הרחקת מי מִשְׁרַת פשתן מירקות, כרתי מבצלים וחרדל מדבורים? לדעת רבנן המזיק חייב להרחיק את עצמו, ולדעת ר' יוסי הניזק צריך להתרחק (כל עוד אין מדובר בנזק ישיר) (יח:).

יט) מה ההבדל (המצויאותי) בין חרדל ודבורים לבין שני הזוגות האחרים? האם זה גורם הבדל ביניהם לדינא (לאחת הדעות במחלוקת הנ"ל)? הסבר. חרדל ודבורים מזיקים זה את זה באופן הדדי, אבל אין בזה הבדל לדינא; ואמר ר' יוסי לחכמים: אנתנו חלוקים לגבי משרה וירק, שם הנזק הוא חד-כיווני; הודו נא לי לגבי חרדל ודבורים, שהנזקים הדדיים! וחכמים השיבוהו שאין זה נחשב שהדבורים מזיקים לחרדל: את הגרעין אינם מוצאים, והגלים הנאכלים חוזרים וצומחים (יח:)

כ) מה ההכרעה במחלוקת הנ"ל? רב יהודה בשם שמואל: הלכה כרבי יוסי (כה:)

כא) כיצד מוגדרים בפרקנו המקרים שאינם בכלל המחלוקת הנ"ל? "גידי דידיה" (כב: כה:)

כב) הָבֵא שלושה מקרים שלגביהם נאמר בפרקנו שנכללים בהגדרה הנ"ל, ומקרה נוסף שיש לגביו מחלוקת אמוראים. הנחת סולם סמוך לשובך כאשר בעודו אוחז בסולם קופצת ממנו נמייה לשובך (כב:); בית-בד המרעיד בית סמוך (וזו מכסה כדשעלהקיר); גֵּן מהכאת פטיש. מחלוקת - פסולת סירוק פשתן שעפה ומזיקה (רבינא: אינה כחֲצִי, שהיא מכוח הרוח, ואינו נהנה; מרימר ומר ב"ר אשי: כחֲצִי, כזוֹךָ בשבת) (כה: כו:)

כג) האם הנוטע קָמ צריך להרחיקו מן הבור של השכן? אם כן, כמה? לרבנן כן, 25 אמה, וחרוב ושקמה - 50 (אפילו הבור מעל העץ, השרשים מרפים האדמה תחתיו). רבי יוסי, וכן פסק שמואל להלכה: א"צ להרחיק, שפל אחד עושה בשטח שלו (כה:)

כד) האם לדעת חכמים צריך לקצוץ את העץ מפני הבור? א"צ לקצוץ; ואם הבור קדם קוצץ ומקבל תשלום על העץ (כה:)

כה) הבא לנטוע עץ סמוך לשדה חברו - כתוב את הדין ואת החילוקים. צריך להתרחק 4 אמות (כדי עבודת הפרס. ובבבל המחשה צרה ודי בשתי אמות. רב יוסף: הסומך עץ לחרם צריך יותר. ואם יש ביניהם גדר א"צ להרחיק (כו:). לרבא כשמפסיק סלע באדמה בין השרשים; (יח)

כו) מלבד הדין הנ"ל, נידון בגמ' באורך האם בעל העץ מביא ממנו ביכורים. האם מביא? עולא ורב דימי: אם העץ סמוך לשדה חברו - תוך 16 אמה (לפי חשבון 3 עצים לבית סאה, ליתר דיוק: 16%) - הוא כגולן ואין מביא ממנו ביכורים. רבין: מביא וקורא, שהתנה יהושע ברונון על כך בחלוקת הארץ (כו:--כז:)

כז) מי ששרשי העץ של רעהו התפשטו לשדה שלו, מה עושה כשצריך לחרוש? מותר לקצצם עד עומק 3 טפחים (כו:)

כח) ומה יעשה אם רוצה לחפור בור? מותר לקצוץ השרשים שנתקל בהם (כו:).

כט) במקרה שקוצץ את השרשים, למי הם שייכים? לבעל העץ (רב חסדא, אך הר"א שהביא ממעילה נדחתה), והרחוקים מ-16 אמה (כדי יניקה) - של בעל הקרקע (רבינא) (כו:)

ל) כתוב בקצרה את הוויכוח שהתגלע בין רב פפא ובין רב הונא ב"ר יהושע במקרה דומה. אם הוחזק בעל העץ (כמו הדקלים של רב פפא) - רב פפא: אין לקצוץ השרשים; רב הונא ב"ר יהושע: תוך 16 אמה בלבד יש חזקה לעץ, ואני קצצתי מחוץ ל-16 אמה (כו:).

לא) ענפי העץ של השכן נוטים לתוך השדה ומפריעים - כמה קוצץ? כתוב את החילוקים. קוצץ עד גובה מרדע שאוחז ההולך אחרי המחרשה, שלא יפריע ההולך המחשה. בשדה הצריכה השקיה (הצל מזיק), או חרוב ושקמה (צלם רב) - קוצץ לכל הגובה. אבא שאול: וכן כל עץ סדק (כז:)

לב) כמה צריך אדם להרחיק גורן מגידולים ומשדה-ניר של רעהו? מדוע? לא יעשה גורן קבועה א"כ יש לו 50 אמה לכל רוח, שהמוץ עף ומייבש גידולים; ואף מזיק שדה ניר, חונק האדמה ומרקיב הזרעים. במשנה נאמר עוד שמרחיק "בכדי שלא יזיק" - רב אשי: טעם לרישא; אביי: להוסיף לאסור בגורן שאינה קבועה (והמרחק תלוי ביכולת להזיק) אך הסבר זה נותר ב'קשיא' (כד:)

לג) "גרמא בנזקין פטור", האם מותר? אסור, והניזק יכול לעכב כנגדו (כב:)

לד) "אין חזקה לנזקין" - הסבר ופרט. המוחזק לגרום נזק בשימוש, לא הוחזק בזה, וכאשר הניזק מוחה חייב הלה לסלק הנזק. אך כלל זה נאמר רק בנזקי עשן (רב מרי) ובית הכסא (רב זביד); וכשהמערער אנין דעת - כל דבר שאינו יכול לסבול. לכן, המקוים דם תחת דקלים ובשל כך באים עורבים ומזיקים - אם יש להם חזקה א"צ להסתלק, אך אם הניזק אנין דעת - אפילו אם החזיקו - יסתלקו (כג:)

לה) היה לו צאק במרחק ארבע אמות מקיר שכנו, ונפל. האם רשאי לבנותו קרוב יותר? מדוע? כתוב את החילוקים. לא יבנה אותו קרוב מארבע אמות, כדי להמשיך לאפשר דריסת רגלי האנשים בין הקירות, המחזקת את הקרקע אשר מעמידה את יסודות הקיר. וזאת בקיר גינה; אך לקיר חצר מותר לסמוך (שיש דריסה מצדו הפנימי; רב), א"כ זו עיר חדשה (ר' אושעיא) (כב:)

לו) הבונה קיר מול קיר שכנו - כמה ירחיק, ומדוע? ארבע אמות, לדריסת הרגליים (כב:)

לז) הרוצה לבנות קיר, או שני קירות, באזוית ישרה לחלון שכנו - כיצד יעשה זאת? מדוע? ירחיק כרוחב חלון, ויעשה את גבהו בשיפוע, שלא יעמוד עליו ויראה. שני קירות (כזה =) - ארבע אמות, שלא יאפיל (רבא) (כב:)

לח) הרוצה להגביה קיר שלו, או להנמיך אותו, מול חלון שכנו - כיצד יעשה זאת? יעשהו גבוה מקיר שכנו, או נמוך ממנו, בארבע אמות, כדי שלא יציע ושלא יעמוד על קירו ויסתכל (כב:)

לט) כמה יש להרחיק קיר מן המרזב של השכן, ומדוע? 4 אמות, שיוכל לזקוף סולם לעלות לנקות אותו (כב:)

מ) א זקק יש חנות או כיתת-לימוד; האם דייר בן החצר יכול למחות על הרעש הבא מן הקונים, מן הפטיש והריחיים, או מן הילדים? על הרעש הבא מן הקונים יכול למחות (אביי: אך לא כשמדובר בחנות בחצר אחרת וממנה הרעש); מן הפטיש והריחיים (של יוצר הגר בחצר) אינו יכול למחות; מן הילדים הבאים ללמוד תורה - מאז תקנת יהושע בן גמלא אין יכול למחות (רבא, שדחה הסבר אביי למשנה) (כ:)

מא) אחד מדיירי החצר רוצה להעשות רופא, מוהל, אורג, מלמד ילדים (גויים), או להשכיר ביתו לאדם כזה - האם בני החצר יכולים למנוע ממנו? כן (כא:)

מב) האם מותר לפתוח בית-עסק מסוים בצד בית-עסק זהה של אחר? רשב"ג ורב הונא אסורים (מלבד מלמד תינוקות, ש"קנאת סופרים תרבה חכמה"); ת"ק ורב הונא ב"ר יהושע מתירים לתושב המקום (כל אחד עושה בשלו) (כא:)

מג) ומה הדין ברוכל המסתובב בעיירות, ומדוע? מותר לו למכור, שעזא תיקן שרוכלים יסתובבו בעיירות כדי שיהיו תכשיטים מצויים לבנות ישראל (כב:)

מד) דג שדג אורב לו, האם מותר לאחרים לפרוס מצודתם בסמוך? אסור להם, אלא ירחיקו פרסה, כמלא ריצת הדג (לרב הונא ב"ר יהושע צ"ל שזה בגלל שנתן להם מזון, הם רצים אליו וכאילו הגיעו לידיו) (כא:)

2. מניעת נזק בין יחיד לציבור (כא-כב. כג. כד-כה. כז:)

א) מדוע צריך להרחיק שובך מן העיר או משדות, וכמה? צריך להרחיק כדי שלא יפסידו היונים זרעוני גינות. השיעור - 50 אמה; ולר' יהודה בית ארבעת כורין (כ-274 אמה לכל רוח, רמב"ם בפיאה"ש) (כג:)

ב) האם שיעור זה (של רבנן) תואם את השיעור האסור בהנחת מלכודת ליונים? הסבר. לא. הנחת מלכודת ליונים אסורה אם אינו רחוק מן היישוב 30 ריס (=4 מילין, רש"י), ואם יש רצף של כרמים (רב יוסף) או של שובכים ואפי' הפקר, שלו, של גוי (רבה) - אפילו יותר מזה; שאמנם עפות למרחק רב, אך ממלאות כנסן רק ב-50 אמה (כג:)

ג) הקונה שובך עם קרקע מועטה, האם צריך לסלק את השובך משם? הסבר. א"צ לסלקו, חזקתו שעשה בהיתר; ב"ד טוען לקונה ולירוש (כג:)

ד) מדוע יש להרחיק עץ מן העיר, וכמה? כתוב את החילוקים והדעות שבסוגיה. סיבת ההרחקה - נוי לעיר שיש מרחב פנוי סביבה. שיעור ההרחקה מן העיר - 25 אמה, וחרוב ושקמה 50; אבא שאול: וכן כל עץ סרק (כד:)

ה) אם העץ קדם לעיר, האם על בעליו לקצוץ אותו ולהפסיד? צריך לקצוץ, ואח"כ יתבע דמיו מבני העיר בב"ד (כד: ורש"י)

ו) האם מותר לסמוך לעיר שדה זרעים? מחלוקת - לרבנן אסור 1000 אמה, מדין "מג'ש"; ולר' אליעזר לא ציוותה התורה על מג'ש אלא בערי הלוויים (כד:)

ז) מהי "גורן קבועה", וכמה צריך להרחיקה מן העיר? כל שצריך רחת לזרייה ואינו נזקה מאליו ברוח. וצריך להרחיק הגורן מן העיר 50 אמה (כד:)

ח) האם אפשר לסמוך לעיר קברות ונגלות? צריכים להרחיק 50 אמה (כה).

ט) היכן אפשר לעשות בית עיבוד עורות? רחוק 50 אמה מן העיר, ורק מזרחית לעיר (רוח מזרחית בד"כ נושבת בנחת); ר' עקיבא: בכל רוח חוץ ממערב (שהשכינה במערב) (כה).

י) עץ הנוטה (נופן) לרה"ר, כמה יש לקצו? עד כדי שיוכל לעבור גמל ורוכבו עכשיו. ר' יהודה: די בכדי גמל עם פשתן או חבילות זמורות. ר' שמעון: לכל הגבה (מפני טומאת אהל) (כז:)

יא) האם דעת ת"ק בנדון הנ"ל תלויה במחלוקת אחרת? הסבר. ת"ק דורש שיוכל לעבור גמל ורוכבו עכשיו. ריש לקיש: כרבי אליעזר, שאינו חושש לעתיד, ומתיר לעשות חלל תחת רה"ר אם עגלה טעונה אבנים יכולה לעבור מעליו. ר' יוחנן: רק שם חששו רבנן שמא לא ירגישו כשתפחת (כז:)

יב) תושב חצר אחרת או מבוי אחר, הבא לפתוח כאן חנות ועלול למשוך לקוחות של חנות סמוכה, האם אפשר למנוע ממנו? בן אותו מבוי - רב הונא: יכול לעכב; רב הונא ב"ר יהושע (והכרעת ראשונים): אינו יכול. בן מבוי אחר - רב הונא ב"ר יהושע שאל, ונשאר בתיקו (כא:)

יג) ומה הדין אם מדובר בתושב עיר אחרת? אפשר לעכב עליו, אא"כ משלם מס-גולגולת לעיר זו (אז אי אפשר למנוע ממנו לפתוח חנות בעיר זו [אם כי בני כל מבוי בפני עצמו מעכבים עליו מלפתוח אצלם]) (כא: עי' רש"י ותוס')

יד) באלו שני מקרים (ע"פ מעשים שאירעו בפועל), רשאי בן עיר אחרת (שאינו ת"ח) לבוא למכור סחורה כאן? מדוע? ביום השוק (כי יש גם קונים מבחוץ), בשוק בלבד. בני עיר אחרת הצריכים לשהות כאן לגבות חובות, מוכרים בינתיים כדי פרנסתם (כב).

טו) באלו שני דברים הקלו לת"ח הבא ממקום אחר למכור כאן? נותנים לו למכור ראשון; ובינתיים לא ימכור אחר (כב).

3. עניינים שונים (יז: יט:-כ: כא: כג:-כד: כה: כו:)

א) גוֹזֵל שֶׁסָפַץ, במרחק-מה מן השובך, של מי הוא ומדוע? תוך 50 אמה לשובך - של בעל השובך. רחוק יותר - של מוצאו; שאין גוזל מִדְּדָה יותר מ-50 אמה (כג:)

ב) נמצא בין שני שובכים - כתוב את החילוקים. נמצא תוך 50 לשני שובכים שווים, ובשביל בין כרמים, שבגלל הפרמים יצא מ-50 - של הקרוב; במרחק שווה משניהם - יחלוקו. אחרת יש לדון לפי רוב העולם, לר' חנינא, ויהא של המוצא (כג:)

ג) רוב וקרוב - אחרי מה הולכים? האם יש הבדל באיזה רוב מדובר (מצוי, רגיל, 'תרי רַבִּי')? רבי חנינא: הולכים אחרי הרוב. אפי' רוב רגיל וא"צ רוב מיוחד (ר' זירא, ותנ"ה) (כג: כד).

ד) האם ממשנתנו (לגבי גוֹזֵל הַנ"ל) יש ראייה לסוגיה זו? הסבר. לכאורה סוגייתנו מתחשבת רק בקרבה ומחלמת מן הרוב; אך יש להעמידה כשאינו בסביבה שובך אחר גדול מזה (לו היה - היינו הולכים אחרי הרוב), וחוץ ל-50 הוא של מוצאו כי מדובר בִּמְדָה, ואין גוזל מִדְּדָה יותר מ-50 אמה. וכשנמצא בין שני שובכים יש להעמיד שניהם שווים, ובמִדְּדָה בשביל של כרמים, שאין לחשוש לגוזלים מעלמא (כג:)

ה) על מה הוצא רבי ירמיה מבית המדרש? שהטריד בשאלה על גוזל שֶׁמְדָה ורגלו אחת חוץ ל-50 אמה (ויש בזה משום ערעור על מידות חכמים. כג: ועי' תוס')

(ו) חבית יין נמצאה צפה בנהר. האם יש לחשוש לַיִן גוי? לדעת שמואל כן, ולדעת רב יש להקל כשנמצאה ליד עיר שרובה ישראל, שְׁלוּ בָּהּ מֵרַחֵק נִתְקַלָּה בְּדֶרֶךְ (כד).

(ז) מעשה שהתיר רבא נודות יין שנמצאו בין הגפנים בכרם של יהודי. מדוע? ציין את החילוקים. כי רוב השופכים לנודות (למכור לעובדי דרכים במדינה) יהודים. אך אם הנודות קטנים יש לחוש שהביאום עובדי אורח, ואם נמצאו עמם גדולים - אין לחשוש, וְדָאֵי נִלְקָחוּ הַקִּטְנִים לְהַשׁוּת הַמֶּשָׂא (כד:).

(ח) ענבים, או כד יין, שנמצאו בכרם ערלה (של יהודי), האם הם ערלה? לא (רבינא), שאין גנב מחביא יין בכרם שממנו גנב; או: כר' חנינא, שהולכים אחרי הרוב כנגד הקרוב. ונפק"מ כשמצא ענבים (שכן מצניעים בכרם שממנו נגנבו) (כד).

(ט) האומר 'בור וכתְּלִיָּהּ אני מוכר לך', מה שיעור הכותל? שלושה טפחים עביו (ז:).

(י) ביחס לססהג הילדים תורה, מביאה הגמ' ארבעה שלבים שהיו נהוגים. כתוב אותם בקצרה. (א) בתחילה מי שיש לו אב מלמדו תורה. (ב) תיקנו להושיב מלמדים בירושלים. (ג) תיקנו להושיב בכל אזור, לגיל 16 ומעלה. (ד) תיקנו יהושע בן גמלא להושיב בכל מדינה ועיר, ומגיל 7-6 (כא).

(יא) אחרי תקנת יהושע בן גמלא, האם שולחים ילד ללמוד בעיר אחרת או בבית-כנסת אחר? לעיר אחרת - לא; לבית-כנסת אחר - כן, אא"כ מפסיק נהר ואין גשר רחב (כא).

(יב) כמה ילדים ילמדו בכיתה אחת, לפי רבא? ומה עושים כאשר יש יותר מזה? בכיתה 25 תלמידים, מ-40 מוסיפים עוזר (ושכרו מבני העיר), ומ-50 פותחים כיתה נוספת (כא).

(יג) יש מלמד בעיר, אך נמצא בה גם אדם שמוצאח יותר להיות מלמד, האם יִפְטֹר הראשון כדי שְׂמִיָּנָה השני? רבא: לא (שמא החדש יתרשל בסברו שאין טוב ממנו); רב דימי מנהרדעא חולק (ישתדל להצדיק את הבחירה בו, 'קנאת סופרים תרבה חכמה') (כא).

(יד) לְמַדְּךָ (מספיק ללמד הרבה) וְיִדְּךָ (והקצב שלו פחות), את מי עדיף לְמַנּוֹת ללמד? מדוע? רבא: הַלְמַדְּךָ עֵדִיף אִף שֶׁאִינוּ מְדִיָּק, הַיֵּלֵד יִגְדַל וּמְמִילָא יַעֲקוּר את הטעויות; רב דימי מנהרדעא: הַדִּיָּק עֵדִיף, כִּי טַעֲוִית מִשְׁתַּרְשֵׁת וְנַחֲקַת בּו (כא).

(טו) איזה אירוע מקראי מקושר לדיון הנ"ל? יואב ש"הכרית כלִזְכֵּר בְּאֵדוֹם", שלימדו רְבוּ לְקְרוֹא "תַּמְחָה אֶת זְכָר עַמְלֵק" (חולקות לשונות האם הרגו לבסוף על כך) (כא:).

(טז) מלמד שמתרשל בתפקידו, האם צריכים להתרות בו? לא, ככל נזק בלתי-הפיך שְׂמַתְרָהּ הוא (כא:).

(יז) מה יעשה המלמד לילד שאינו לומד? אין לייסרו יותר מדי ואין לסלקו, אלא יִשֵּׁב עִם הָאֲחֵרִים בְּצוּוֹתָא, וְסוּפּוּ לְתַת לֵב (כא. ורש"י)

(יח) שנינו במעילה: "שרשי אילן של הדיוט הבאין בְּשֵׁל הַקֹּדֶשׁ - לא נהנין ולא מועלין. של הקדש הבאין בְּשֵׁל הַדְּיוֹט - לא נהנין ולא מועלין". הסבר בקצרה. הסבר א: בשרשים שצמחו אחרי שהקדיש, שאין מעילה בגידולים (ואין לפשוט מכאן של מי השרשים); רבינא: ברישא עץ חולין תוך 16 אמה, ובסיפא עץ הקדש חוץ ל-16 (כו:).

(יט) באיזו רוח נמצאת השכינה? לדבי עקיבא, לריב"ל ולר' אבהו - במערב (וצבא השמים לך משתחווים"). ר' ישמעאל, ר' אושעיא ורב ששת: בכל מקום (שלוחיו) ברוקים, מלאך אינם צריכים לחזור כדי לומר לו שעשו שליחותם, אלא מדווחים ממקומם (כה).

(כ) האם יש לזה השפעה על כיוון התפילה? המתפלל - פניו אל השכינה; ולכן פניו מערבה או לכל רוח (לפי הדעות שלעיל. רב ששת: רק לא למזרח, מפני מנהג המינים). אך ר' חנינא הורה [כמו המשנה בברכות כח: ל:]: אל ארץ-ישראל [וקה"ק, שם] (כה:).

כא) האם יש עדיפות להטות פניו (בתפילה) לדרום או לצפון? ר' יצחק: הרוצה להחכים
 יפנה (או: יצדד) לדרום, להעשיר - לצפון. ריב"ל: לדרום, יחכים ומתוך כך יעשיר (כה:)

כב) להיכן הולכת השמש אחרי שמגיעה לקרן מערבית צפונית? רבי אליעזר: אל מעל
 הרקיע (שהעולם כאכסדרה, ללא דופן רביעית, בצפון). ר' יהושע: ממשיכה להקיף מתחת לארץ
 (שהעולם כאוהל סגור) (כה:)

כג) כתוב בקצרה את מאפייני הרוחות לפי ארבעת הכיוונים. רוח צפונית - מפזרת עננים
 ומונעת גשם; ר' אליעזר: קרה (שלדעתו הדופן הצפונית פרוצה). מזרחית - חמה ונוחה, אך
 כשבאה לפודענות מסעירה את העולם ומביאה "מים במוצק". דרומית - חזקה (ומלאך מעמידה)
 ומביאה גשם ומגדלת עשבים. מערבית - קור. 4 הרוחות מנשבות בכל יום, והצפונית עם כולן
 (למקו).)

כד) כיצד חורבן בית המקדש השפיע על הגשמים? (2) מאז החורבן רוח דרומית לא הביאה
 גשם, ואין הגשמים יורדים מאוצר טוב (כה:)

כה) לאיזה עניין נזכר בפרקנו ר' יצחק? הסבר. "אינו ממעט בחלון" (שמואל). כלומר, ר' יצחק
 המונח בחלון שבין בתים שבאחד מהם יש מת - אינו ממעט חלל החלון מטפח להחשיב את
 החלון סתום שיחצוץ בפני הטומאה מלעבור לבית השני (והטעם - שראוי לאכילה, ואף שגמאס
 אינו מבטלו שם) (יט:)

כו) לעניין הנ"ל, כיצד יכולים להועיל עשבים, תינוק או כלי חרס? עשבים - רעילים ולחים
 (צמחו רחוק מהקיר, או שזו חורבה, אחרת דעתו לסלקם משם פן יזיקוהו). תינוק בן 8 חדשי
 הריון - בשבת, שהוא מוקצה. כלי חרס - מטונף ומנוקב (כ:).

כז) האם אפשר לעשות מחיצה מפלח או משמן? עושים ממלח גס (כאבן) או שיש עליו קורה.
 משמן אין עושים (כ:)